Česká technologická platforma pro zemědělství

RYBNÍKY – co umí a k čemu jsou dobré

RNDr. Jindřich DURAS, Ph.D.

Prezentace pro seminář:

APLIKACE SEDIMENTŮ NA ZEMĚDĚLSKOU PŮDU

8.12.2023, Křtiny

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
Zemědělský svaz České republiky
Činnost České technologické platformy pro zemědělství je finančně podporována Ministerstvem zemědělství ČR

POVODÍ VLTAVY

RYBNÍKY – co umí a k čemu jsou dobré

RNDr. Jindřich DURAS, Ph.D.

jindrich.duras@pvl.cz

Seminář: APLIKACE SEDIMENTŮ NA ZEMĚDĚLSKOU PŮDU, 2023

Pořádá: Česká technologická platforma

a Mendelova univerzita v Brně

RYBNÍK – CO SE TAM DĚJE

Víme to, když chceme stále nové a nové rybníky?!

RYBNÍKY TRANSFORMUJÍ LÁTKOVÉ TOKY

=> PŮSOBENÍM SVĚTLA A BIOLOGICKÝCH PROCESŮ MĚNÍ KVALITU VODY… a vše se promítá i do sedimentů

ideálně by měly přínosy převažovat nad negativy ☺

NEGATIVNÍ VLIVY

Produkce biomasy řas a SINIC, které jsou exportovány níže

=> Vliv na:

- **Biologický stav v toku – úpadek ekologického stavu**
- **Využití vody zejm. vodárenské, ale i pro průmysl či rekreaci**

+ export organických látek => vliv na kyslíkový režim

+ export klíčové živiny = FOSFORU, což je zejména pro vodárenské a rekreační nádrže zásadní

Zdroj invazních druhů
(střevlička…)

VÝLOVY + ÚNIKY USAZENIN + FOSFORU

+ ovlivnění průtokového režimu - vysychání

ideálně by měly přínosy převažovat nad negativy ☺

HNOJENÍ

RKK = relativní krmný koeficient; RKK 2 znamená, že na 1 kg vyprodukované biomasy kapra byly spotřebovány v kg krmiva, typicky obilnin

…a příliš intenzivní „přikrmování“ (RKK > 1,5-2,0)

Při RKK >2,0 hrozí nejen silně negativní vliv na vodní prostředí, ale i zhoršená kvalita rybího masa: příliš tučné, méně výživově hodnotné

Rybník dostává nadbytek FOSFORU, který pak odchází s vodou níž, navíc ohrožení kyslíkového režimu (klimatická změna vše ještě zvýrazňuje!)

Poznámka: Pro vodní prostředí je daleko nejdůležitější živinou FOFOR (odpadní vody), nikoli dusík (z orné půdy)

VÝLOVY JSOU OK…… ALE

S únikem bahna degradace toku pod rybníkem + export obrovské dávky FOSFORU

Unikající fosfor podporuje růst sinic ve vodách níže a zároveň nám uniká a my ztrácíme možnost ho využít

… navíc: bahno při výlovu ani unikat nesmí…

Poznámka: Zásoby fosforu jsou na Zemi velmi omezené a v horizontu 150-200 let bude fosforová ruda docházet. Do té doby se bude těžená surovina stále zhoršovat (kadmium, uran), takže se bude muset čistit a bude stále dražší a dražší.

POZITIVA - SAMOČIŠTĚNÍ

- Zadržení (retence) splavenin, ale za cenu zazemňování

  => Patří rybník opravdu do každého povodí?! Jaká je zodpovědnost zemědělce?!

- Retence fosforu (viz dále)
- Odstraňování dusíku

  => Procesem denitrifikace

- Biodegradace (rozklad) organických látek, včetně mikrokontaminant, viz dále
- Hygienická bariéra = rychlé vymírání patogenních baktérií a virů (lidských)

  Ale nesmíme si tam jiné vyrábět – chovy (i vodní drůbeže) s používáním antibiotik pěstují plejádu bakteriálních kmenů rezistentních proti ATB = oblíbené strašidlo dneška

SPLAVENINY

Nákladná těžba sedimentů, nedobré i pro produkci ryb (ale u nás se neřeší sporem vlastníka rybníka a zemědělce, ale žádostí o dotace na stát => takhle to nefunguje a ani fungovat nebude...)

ORGANICKÉ MIKROKONTAMINANTY

(Xenobiotika, mikropolutanty)

- Zbytky léčiv, hormony i „hormony“ (endokrinní disruptory), domácí chemie, kofein a sacharin, zpomalovače hoření, impregnace, repelenty, …
- Jsou úplně všude, včetně venkovských potoků, přestože „nejsou vidět“
- Mohou mít zákeřné účinky na vodní organismy (dlouhodobé, přenos do další generace, nebo jde „jen“ o změny chování…)
- Těžko a draze se odstraňují z odpadních vod, v menších sídlech nemožné

Rybníky jsou mocný bioreaktor (baktérie + teplo….)

RYBNÍKY POD PELHŘIMOVEM

	Karbamazepin	Gabapentin	Tramadol	Ibuprofen	Diclofenac	Atenolol	Metoprolol	Furosemide	Hydrochlorothiazide	Sulfapyridin	Sulfamethoxazol	Trimetoprim	Sulfanilamide	Clarithromycin	Roxithromycin	Erythromycin	Saccharin
	ng l^{-1}																
ČOV	**473**	**2475**	**713**	**331**	**749**	**134**	**650**	**516**	**2498**	**260**	**238**	**168**	**72**	**480**	**28**	**30**	**380**
BR	**313**	**1508**	**288**	**237**	**221**	**31**	**252**	**50**	**293**	**78**	**158**	**49**	**49**	**266**	**16**	**29**	**269**
Snížení %	**36**	**39**	**61**	**33**	**70**	**77**	**62**	**91**	**88**	**71**	**36**	**71**	**33**	**45**	**46**	**9**	**29**

Přítok byl zhruba 21 kg za rok - odtok ~8,5 kg => ~60% účinnost

Při pomalejší obměně vody v rybníce by se účinnost zřejmě zvýšila

Kumulace v sedimentech: „něco“ určitě, ale poznatků málo

… a navíc – biodegradace většiny látek tam může probíhat v řádu let

RETENCE FOSFORU V RYBNÍCÍCH

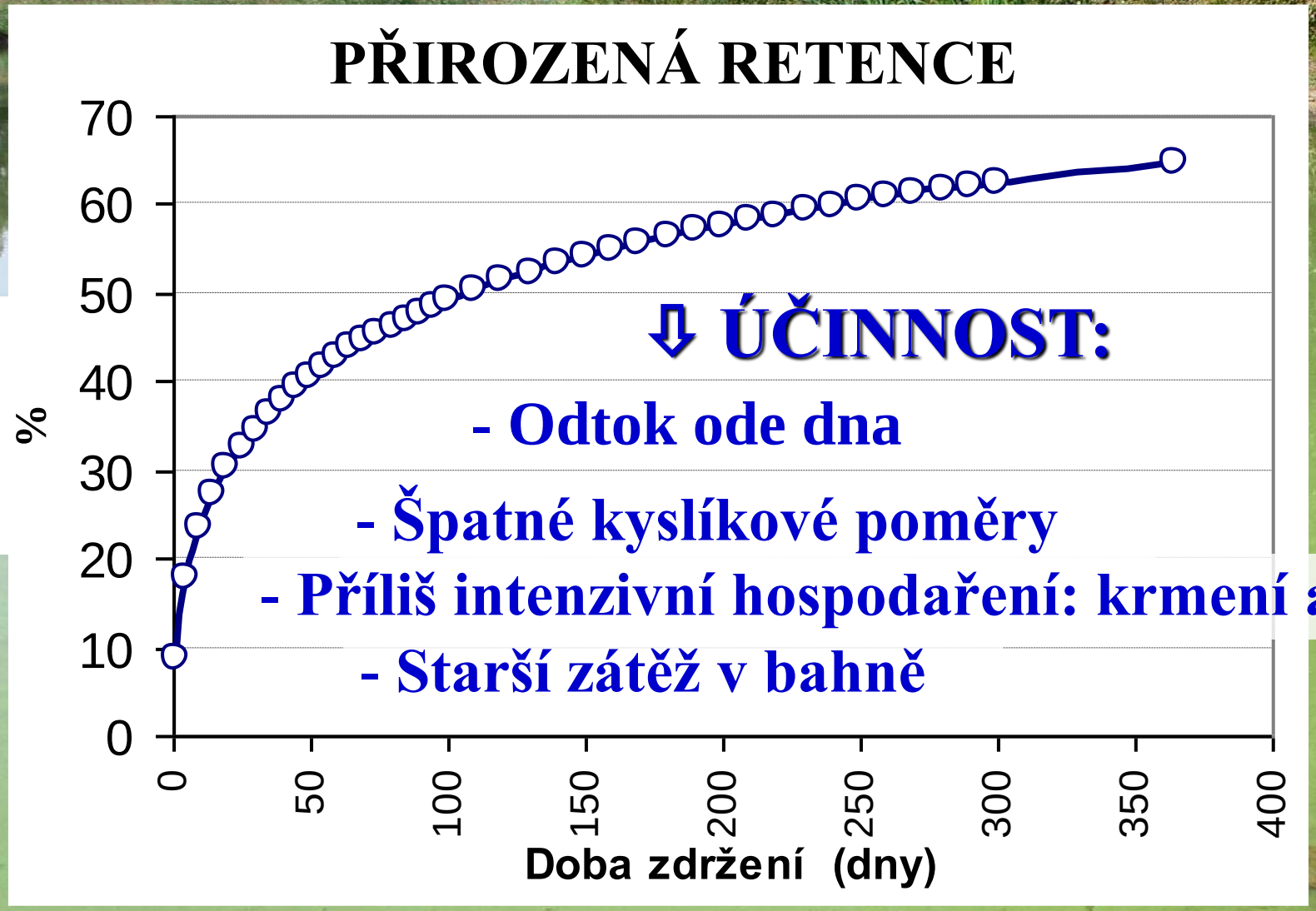

$$R = \frac{1{,}84\sqrt{TRT}}{1 + 1{,}84\sqrt{TRT}}$$

HEJZLAR et. al., 2006

R = retence P (přítok-odtok)
TRT = teoretická doba obměny vody

Poznámka: Zadržování fosforu je zcela přirozená vlastnost všech stojatých vod. Jedná se o důležitou a cennou ekosystémovou službu: dočištění odpadních vod z malých obcí a zároveň hromadění fosforu k dalšímu využití.

FOSFOR A JEHO LÁTKOVÁ BILANCE

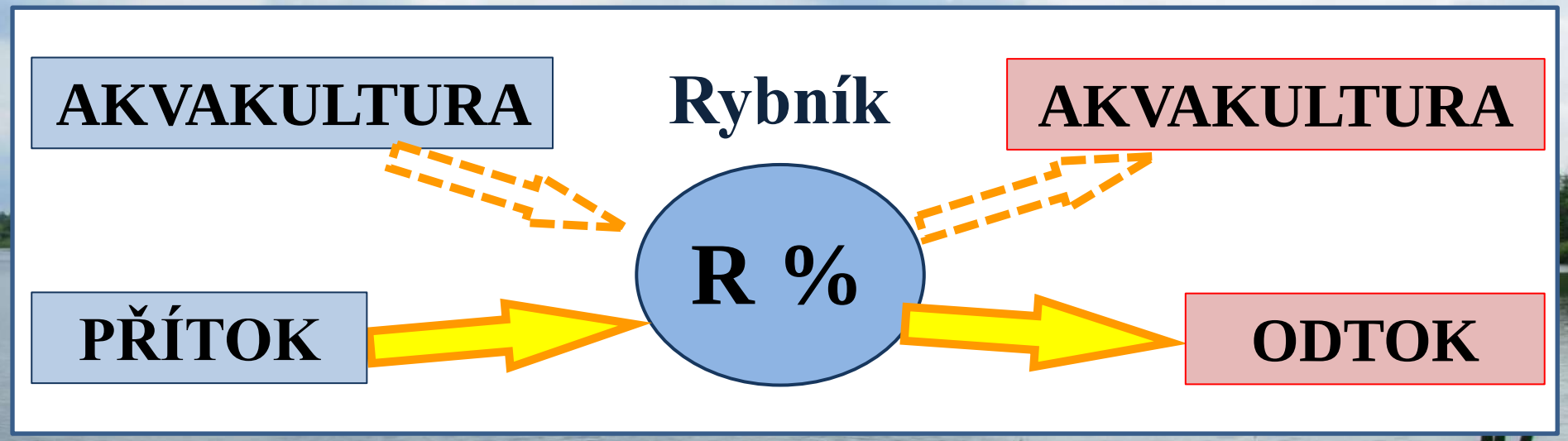

Na rybnících by se mělo hospodařit tak, aby zadržely tolik fosforu z přitékající vody, kolik by podle obměny vody přirozeně dokázaly, tj. 30-60%

Retence zbytkového P po čištění odpadních vod, ale pozor na přetěžování, a to například odlehčovanými odpadními vodami za deště

VÝSLEDKY

Pravidlo pravé ruky: nehnojit a RKK do 2,0 – pak rybník zadrží fosforu (P), kolik bychom očekávali

Ale pozor na to, kolik přiřkneme kaprovi P v biomase: rybáři počítají až 8,5, v praxi zjištěno cca 5,5 g P/kg čerstvé hmotnosti

P: co se nahnojí, to také odteče + zhoršení O_2 režimu (nedostupnost dna = ↓ produkce) + rizika neobvyklých sinic + rizika pro vody níže

CHOV POLODIVOKÝCH (PD) KACHEN

Fosforová diverze

=> Totální „sinicáky“

Kolem 500 ks kachen na 1 hektar (!), 1 kachna za den vyprodukuje fosforu jako 0,7 člověka… ale vysoce lukrativní: zisky vlastníkům – eutrofizace ostatním

Přírodou brok za brokem…

Oblast Tachovska: 25-30 000 kačen

3-4 náboje na 1 kačenu

1 náboj 30-35 g Pb

2,25-4,20 t Pb ročně

Se rozeseje aniž by se o to hospodáři těžící z finančního efektu starali…jenže co když budou žádat dotace na odbahnění a v bahně bude moc Pb?!
Kdo to v důsledku zaplatí?!

Při dostřelu zhruba 300 m tak padají broky převážně na okolní zemědělské pozemky a v bahně končí pouze při střelbě v podélné ose rybníka. Ale kontaminace okolních pozemků také není dobrá zpráva…

=> sedimenty s vysokým obsahem fosforu, dusíku a organiky, ALE také s olovem ☹

ODLEHČENÍ JEDNOTNÉ KANALIZACE

Epizodické, ale obrovské a nepodchycené vstupy znečištění

RIZIKO KONTAMINACE SEDIMENTŮ

Znečištění zhusta končí v rybnících: jedná se nejen o živiny, ale také o kovy, plasty, ropné látky, výplachy z průmyslových areálů, organické mikrokontaminanty atd. = riziko pro kvalitu sedimentu!!!

...kdečím

DOČIŠTĚNÍ ODPADNÍCH VOD

Pokud není rybník přetížený, má přiměřenou dobu obměny vody (alespoň měsíc a víc) a odpovídající rybí obsádku, pracuje výborně… (biodegradace, hygienická bariéra, retence P a eliminace N…)

Princip: „malá obec – velký rybník“ funguje - -> ale **POZOR NA KONTAMINACI!**

CO ALE S FOSFOREM ZACHYCENÝM V RYBNÍCÍCH?!

RECYKLOVAT!

1-4 g P na 1 kg sušiny sedimentu

+ 10-40 g N + Ca, Mg, organických látek

ALE pozor na kontaminaci kovy (As, Cd, Cr, Pb, Zn…) a polyaromatickými uhlovodíky (PAU)

BĚŽNÁ PRAXE ☹

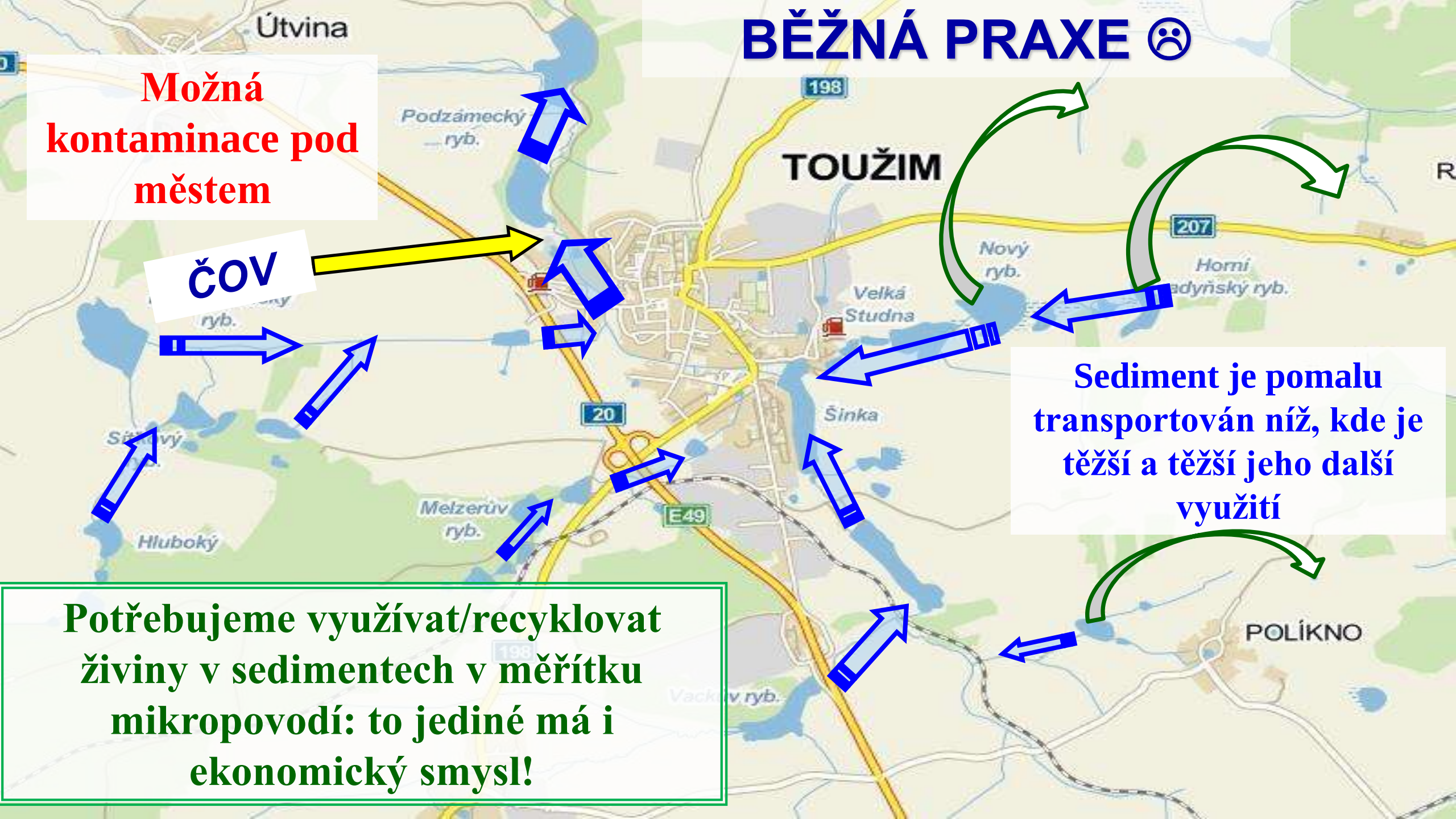

Potřebujeme využívat/recyklovat živiny v sedimentech v měřítku mikropovodí: to jediné má i ekonomický smysl!

RYBNÍKY A POVODÍ

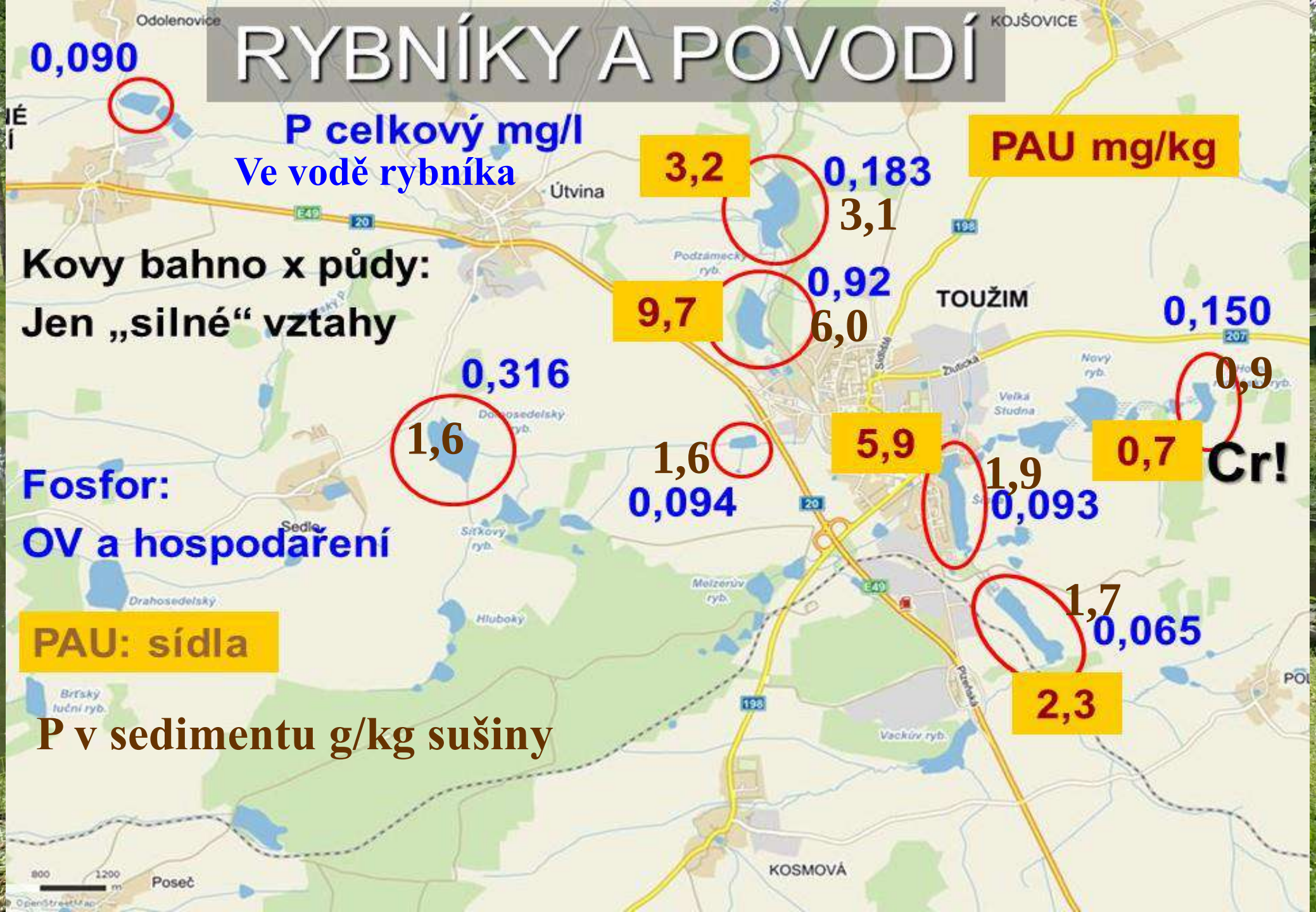

Poznámky k výsledkům

Obsah fosforu ve vodě i v sedimentech záleží zejména na vstupu odpadních vod, ale také na hospodaření na rybníce. Pozor, obsah P ve vodě nemusí odpovídat obsahu P v bahně

PAU (polyaromatické uhlovodíky: benzpyren, antracen, fenantren,…) se dostávají do vody se splachy ze živičných povrchů, ale i ze spalovacích procesů (splach ze střech) a limity pro jejich obsah ve vodě i v bahně se stále zpřísňují. V horizontu měsíců a let se ale PAU rozkládají. Rizikem jsou v bahně rybníků v obcích či pod nimi.

1,7

KOVY v neznečištěných povodích by měly odpovídat geologickému pozadí. Je to tak ale jen v markantních případech (zde Cr v půdách i bahně). Jinak je eroze selektivní = nejdříve a nejčastěji odtékají ty nejlehčí částečky, které ale obsahují nejvíce humusových látek, živin i KOVŮ! Rybniční bahno tedy obsahuje obvykle přirozeně více kovů, než půdy v jeho povodí.

Špatné bahno v rybnících pod městy

Vyhověl pouze sediment z jediného rybníka, přestože ostatní rybníky jsou v neznečištěném zemědělském povodí (kovy tak nutně musí pocházet ze splachů ze ZP)

KONTAMINACE KOVY

rozdělení dle úživnosti	vybrané MVN	Be	V	Cr celk	Co	Ni	Cu	Zn	As	Cd	Pb	Hg
		mg/kg										
hypertrofní	Nový rybník	2,4	160	130	35	84	71	220	14,0	0,17	38	0,24
	Panský rybník	3,1	130	71	29	58	130	730	31,0	2,10	89	0,91
	Podzámecký rybník	2,4	140	120	32	80	99	400	16,0	1,10	50	0,56
eutrofní	Dolnosedelský rybník	2,6	180	130	25	68	47	150	11,0	0,60	35	0,16
	Křížový rybník	2,9	170	83	36	62	91	280	22,0	1,30	62	0,27
	Šinka	1,6	100	170	37	83	65	170	9,6	0,80	33	0,27
	Veterina	4,0	190	150	45	120	67	230	18,0	0,80	37	0,24
	Závodiště	2,0	140	92	36	59	63	170	15,0	0,70	30	0,26
mezotrofní	Horní Radyňský rybník	<1	140	590	61	190	100	100	5,5	<0,5	26	0,17
	Krásné Údolí	2,7	190	160	28	72	87	140	16,0	0,70	30	0,18
	Nový Bochov	2,6	180	130	32	72	53	160	14,0	0,70	55	0,25
	Vyhláška 257/2009Sb.	5	180	200	30	80	100	300	30	1	100	0,8
		mg/kg										

Kouzlo vzorkování…

Platná metodika vzorkování sedimentů vyžaduje směsný vzorek z celé plochy dna rybníka => ve vzorku jsou i chudé jílovité či písčité materiály, které celkový obsah kovů (ale také živin!) naředí. Zde prezentované výsledky se ale vztahují k usazeninám v nejhlubší části rybníka, protože to je i místo, (i) kde jsou zvířeným bahnem nejvíce ohrožovány ryby při výlovu, (ii) odkud uniká bahno při lovení rybníka níže a (iii) odkud se bahno odsává sacím bagrem, nejlépe s perspektivou aplikace na ZP (maximum živin i organického podílu). Proto jsou hodnoty vyšší.

BAHNO x PŮDA

		celkový obsah							přístupné živiny Mehlich III			
		pH	Mg	K	Ca	N tot	P celk	Cox	Mg	K	Ca	P celk.
			mg/kg					%	mg/kg			
přilehlá zemědělská půda	průměr	5,40	7 151	4 199	5 714	2 347	896	1,90	208	194	1 578	42,2
	medián	5,30	6 813	3 887	5 485	2 180	844	1,70	155	177	1 398	33,6
	max.	6,73	11 743	10 383	11 788	4 920	1 470	3,98	888	604	4 168	187,0
	min.	4,28	4 828	1 173	1 548	1 540	650	1,01	79	52	723	11,0
sedimenty	průměr	6,20	8 136	4 273	9 164	7 718	2 567	5,80	824	280	4 891	5,9
	medián	6,10	7 400	4 000	7 800	6 700	1 700	5,00	780	230	4 600	4,4
	max.	7,10	12 000	6 100	19 000	13 000	6 600	10,50	1 200	620	9 500	18,0
	min.	5,50	6 300	1 700	4 800	5 500	940	4,30	450	140	3 400	2,6
%	avg		**88**	**98**	**62**	**30**	**35**	**33**	**25**	**69**	**32**	**717**
	med		**92**	**97**	**70**	**33**	**50**	**35**	**20**	**77**	**30**	**763**

Bahno má půdám => i zemědělci co nabídnout

Obsah organických látek v bahně a půdách se zjišťuje jinou metodikou, takže výsledky nejdou porovnávat ☹ => potřeba to napravit

(1) pH - zde půdy kyselejší než sedimenty => netřeba se předem obávat, že bahno je prostě kyselé ☺

(2) Bahno - vysoký obsah Mg, Ca i K

(3) Bahno - násobně vyšší obsah N i P oproti půdám, pozor na klam v „přístupných“ živinách, viz dále

ŽIVINY aneb pozor na Mehlicha ☺!

		přístupný živiný podíl			
		Mg	K	Ca	P celk
		%			
přilehlá zemědělská půda	průměr	2,90	5,10	32,20	4,60
	medián	2,20	4,50	27,80	4,00
	max.	11,21	15,91	63,69	12,69
	min.	0,96	1,19	10,26	1,33
sedimenty	průměr	10,50	6,90	55,50	0,20
	medián	10,00	5,90	55,50	0,30
	max.	15,90	12,40	70,80	0,30
	min.	4,80	3,90	41,80	0,20
%	avg	**28**	**75**	**58**	**1908**
	med	**22**	**76**	**50**	**1595**

Kouzlo zpřístupňování…

„Přístupné“ živiny se stanovují chemickým vyluhováním, takže: (i) ukazují přibližně OKAMŽITOU dostupnost a (ii) nezahrnují biologické procesy (bakterie, houby), které působí dlouhodobě. Pro Ca, Mg, K jsou výsledky dobré, jenže pro N a P zcela zavádějící. N a P jsou v bahně ve spojení s organickými látkami, odkud jsou pomalu uvolňovány až mikrobiální aktivitou. Takže: Po podzimní aplikaci se z bahna nic neuvolní a nevyplaví, ale až se oteplí a rostliny začnou růst, mikrobi je budou postupně zásobovat živinami – dokonce po několik let 👍👍👍

PŘÍKLAD - HORUSICKÝ RYBNÍK

Projekt zaměřený na využití živin v sedimentu na zemědělské půdě

HORUSICKÝ RYBNÍK

Případ malé vsi Horusice u velkého rybníka: odpadní vody rybník v pohodě „spolkne“, hlavní vstup fosforu je ale hlavním přítokem: rybník zhruba polovinu všeho P z přítoku zachytí a uloží do bahna

HORUSICKÝ RYBNÍK

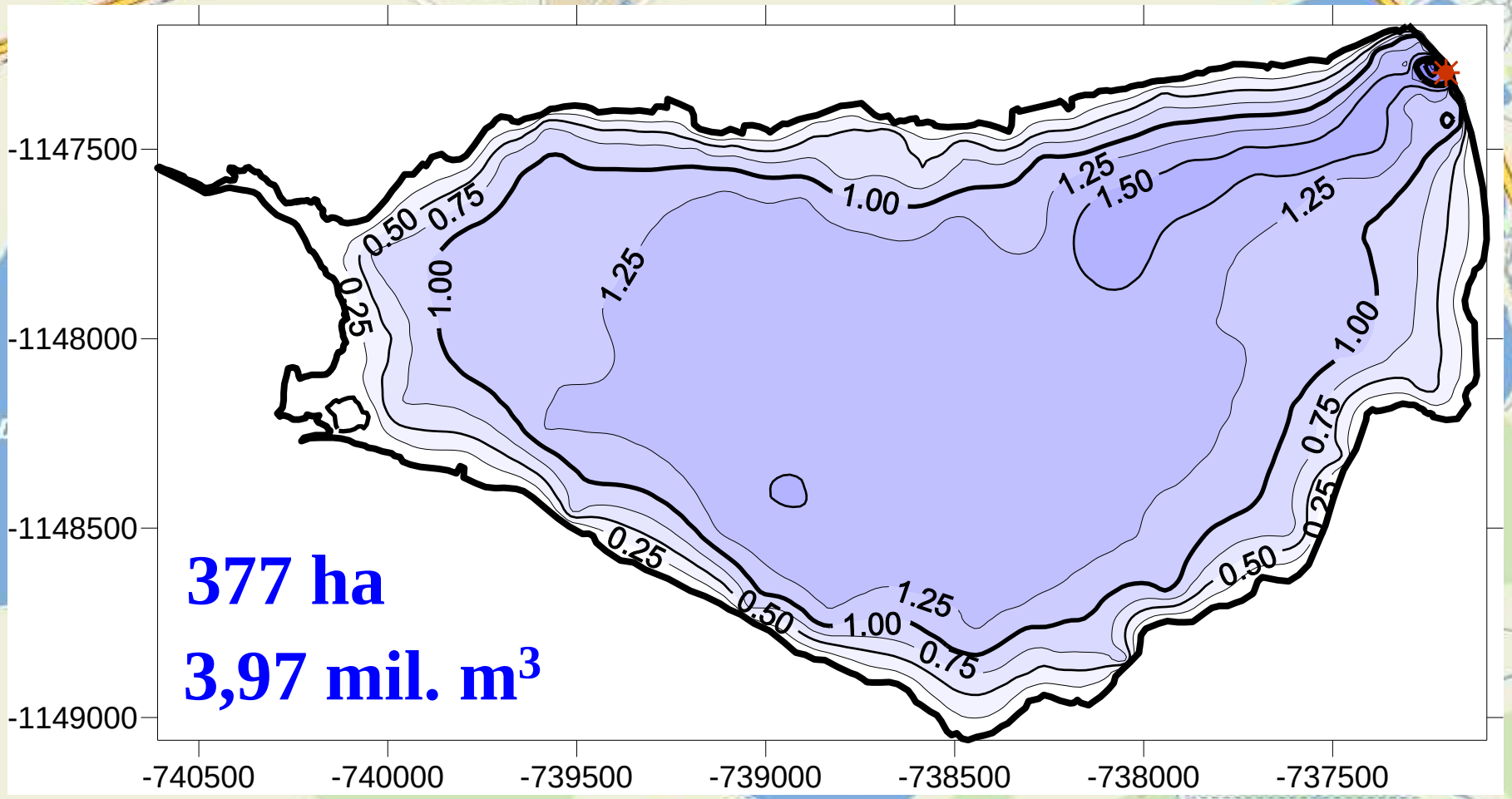

Velký rybník v zemědělském povodí, odbahňováno pravidelně loviště a jeho okolí sacím bagrem, aby se při výlovu ryby nedusily (na welfare ryb jsou drobné dotace)

HORUSICKÝ RYBNÍK

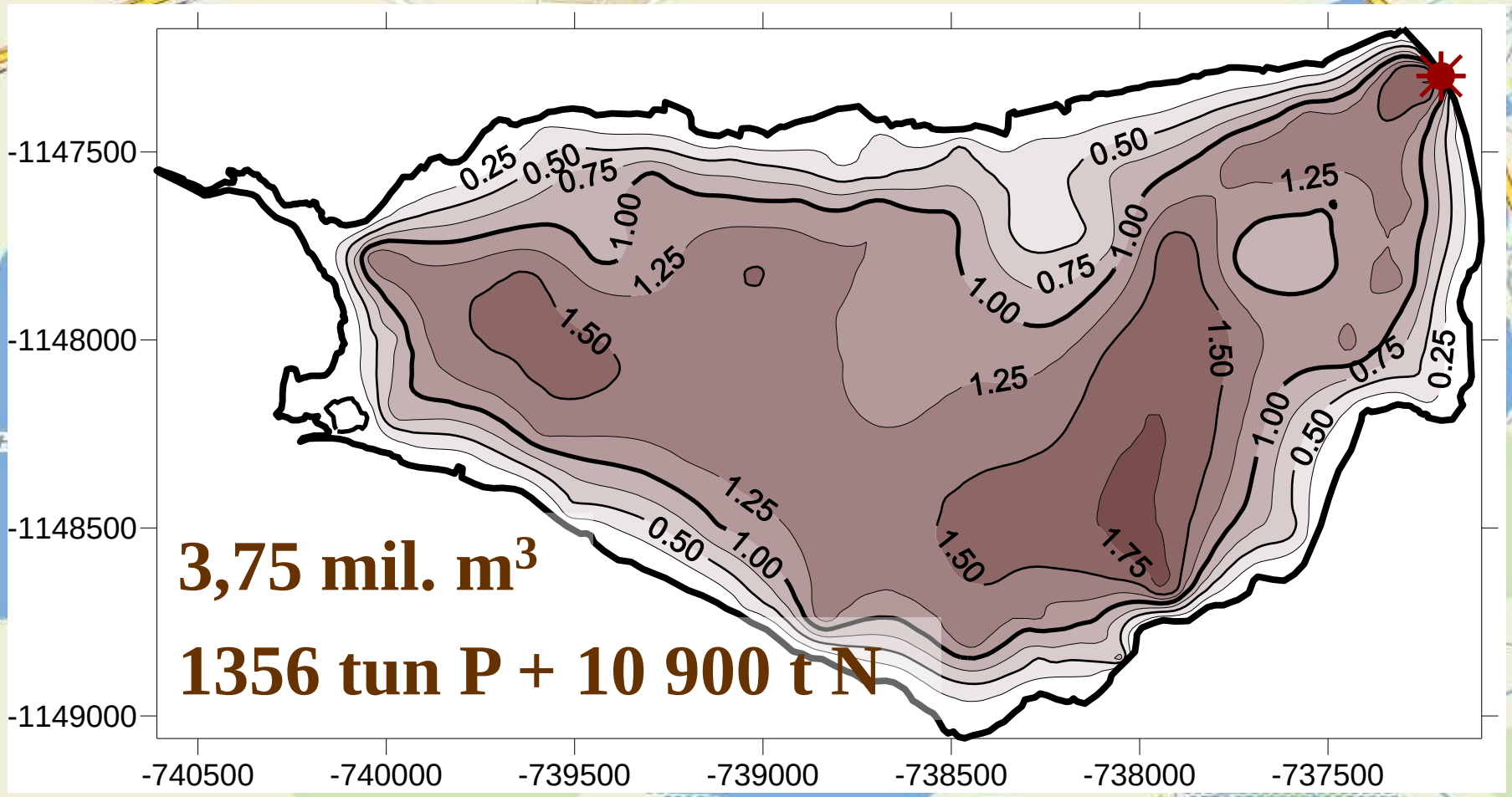

3,75 mil. m^3

1356 tun P + 10 900 t N

Obrovské množství těžitelného bahna a v něm obrovská dávka živin k potenciálnímu využití. Sacím bagrem by se dala ta zásoba odčerpávat postupně spoustu let po sobě a dotovat okolní půdu…

© 2011 NAVTEQ All rights reserved

SACÍ BAGR

Využití sacího bagru je výhodné: dělá se bez vypuštění, bez škody na rybí obsádce, suspenzi lze dopravovat potrubím na velkou vzdálenost, je možné pracovat pouze v určité části rybníka, typicky v lovišti a jeho okolí, kde je také živinami a organickými látkami nejbohatší sediment. Těžbou se tedy odstraní maximum N i P.

GEOTEXTILNÍ VAKY:

Elegantní řešení pro menší objemy bahna, rychlé odvodnění, ale poměrně nákladné (drahá geotextilie). Testovali jsme dávkování mletého vápence – úspěšně.

Plnění vaků

Skrz geotextilii prosakovala průhledná voda, ve většině parametrů lepší kvality, než voda v rybníce. Stékala zpět do rybníka. Do čerpané směsi byl přidáván organický flokulant, aby se suspenze sedimentu ve vacích dobře odsadila.

Odvodnění do rypné konzistence za 3-4 týdny

CATERPILLAR
CAT
Premier
PUSH ONE
2 INCH
IN HEIGHT

Aplikace na pokusné pozemky

Vysoký obsah živin

5 cm vrstva => 470 kg P a 2 500 kg N/1 ha

+ Ca, K, Mg a organický humus

=> Bahno je až zázračně ekologické hnojivo!

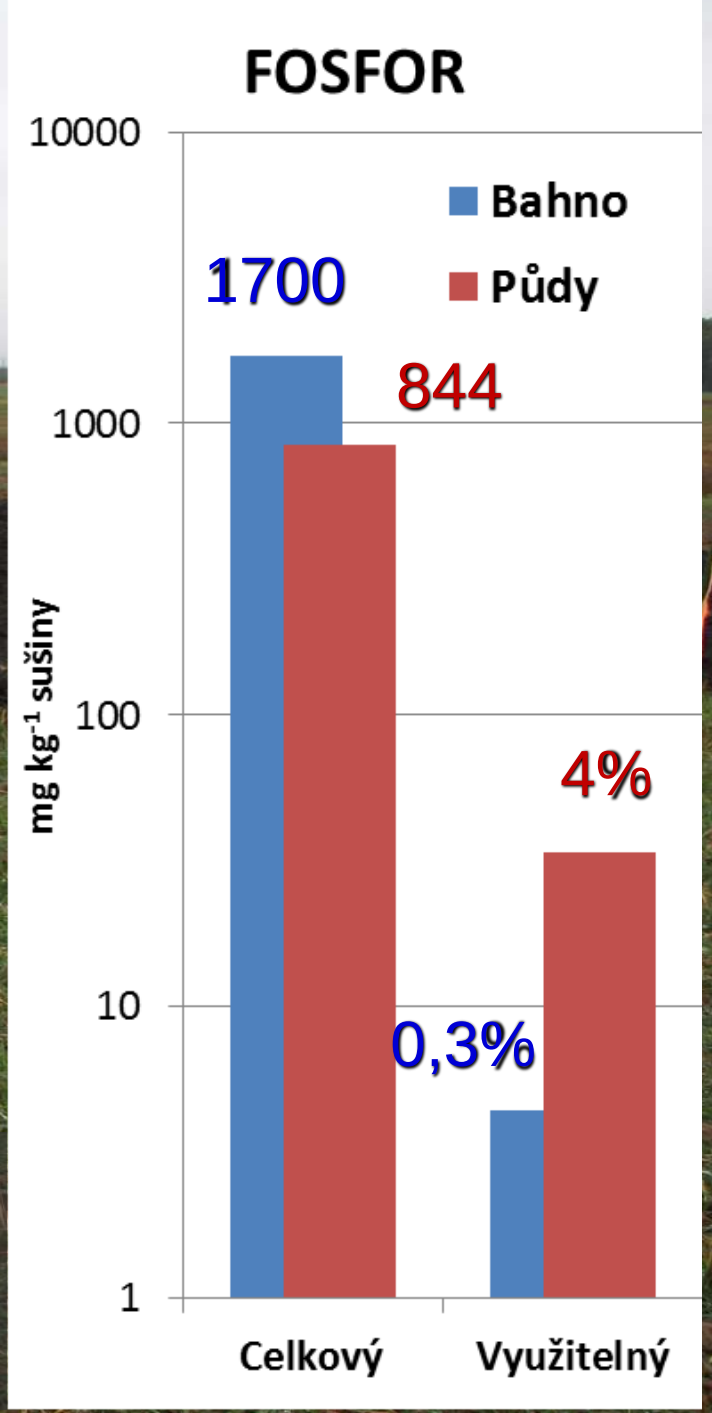

Z grafu je opět vidět ono kouzlo „přístupnosti“ živin. Půda má sice fosforu celkově málo, ale poměrně hodně je ho hned k dispozici => může se i vyplavit deštěm. U bahna je tomu přesně naopak => na pole se tak může dostat velká zásoba živin bez rizika, že se vyplaví.

PŘÍKLAD - HORUSICKÝ RYBNÍK

Novinka:

Rybářství Třeboň, a.s. uzavřelo smlouvu s firmou Rašelina Soběslav, která odebírá bahno (odvodněné v lagunách) z Horusického rybníka a používá ho jako základní matrici pro výrobu kompostu

… a jako extra bonus netřeba dělat drahé rozbory bahna, testuje se až finální produkt, který ±vždycky vyjde

ROŽMBERK DŮLEŽITÝ TRANSFORMAČNÍ ČLÁNEK

Voda v Rožmberku se rychle obměňuje (zhruba 1x za 3-4 týdny), ale přesto by měl zadržet asi 1/3 všeho P, který přinese Lužnice. Jenže: do rybníka do r. 2010 tekly špatně čištěné odpadní vody z velkochovu prasat a z Třeboně. Aktuálně do R. tečou slušně vyčištěné odpadní vody z Třeboně, ale také zcela nečištěné odpadní vody odlehčované z kanalizace. Zároveň sem teče bahno exportované z rybníků výše při výlovech (zejména Kaňov a Svět).

Rožmberk se od r. 2010 nijak neuzdravil, naopak je obrovským zdrojem fosforu pro povodí níže, tedy i pro přehradu Orlík, kde vesele rostou vodní květy sinic. Věnujeme se tomu, jak z hrozby (P v bahně) udělat příležitost (P na ZP).

ROŽMBERK DŮLEŽITÝ TRANSFORMAČNÍ ČLÁNEK

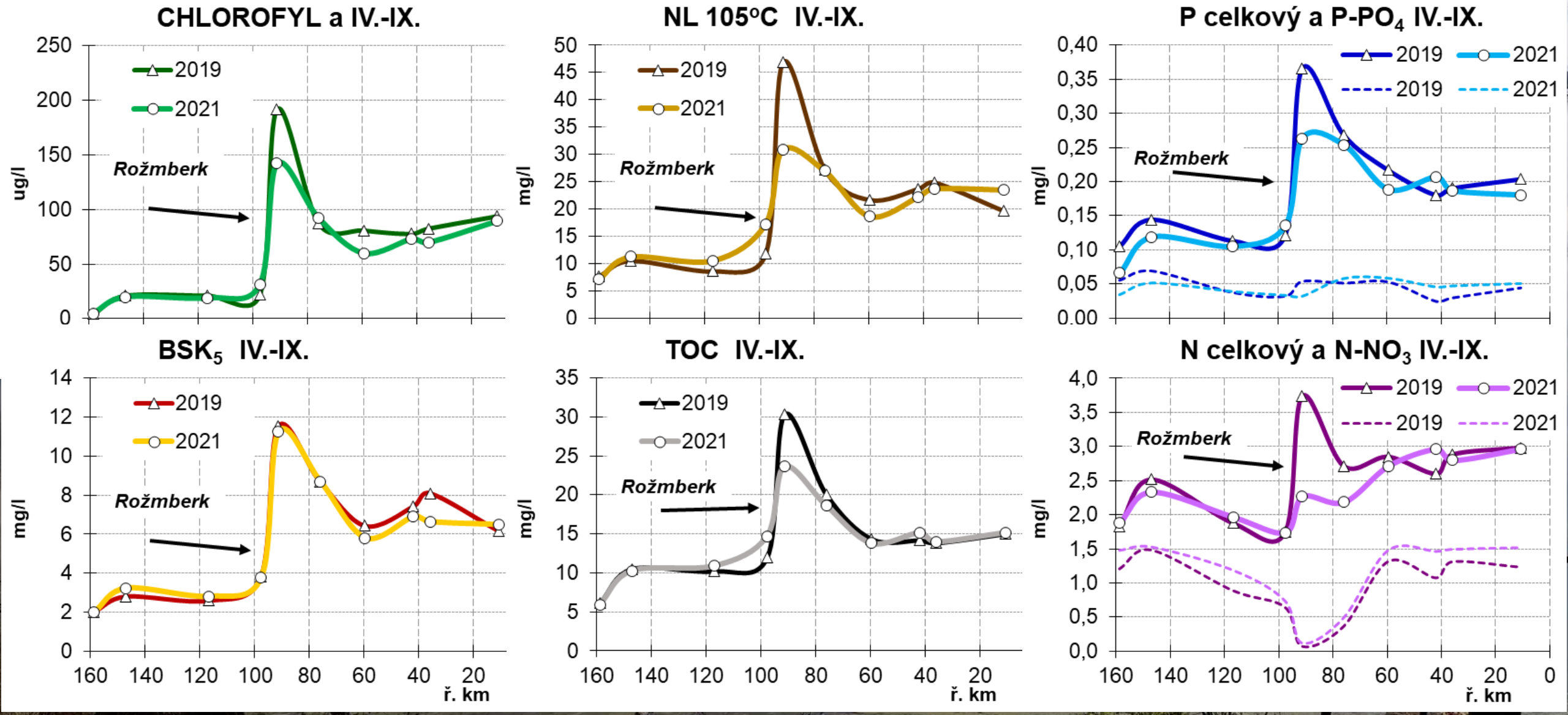

Příklad dramatického vlivu rybníka na protékající vodu

ROŽMBERK: ZLEPŠUJE SE?!

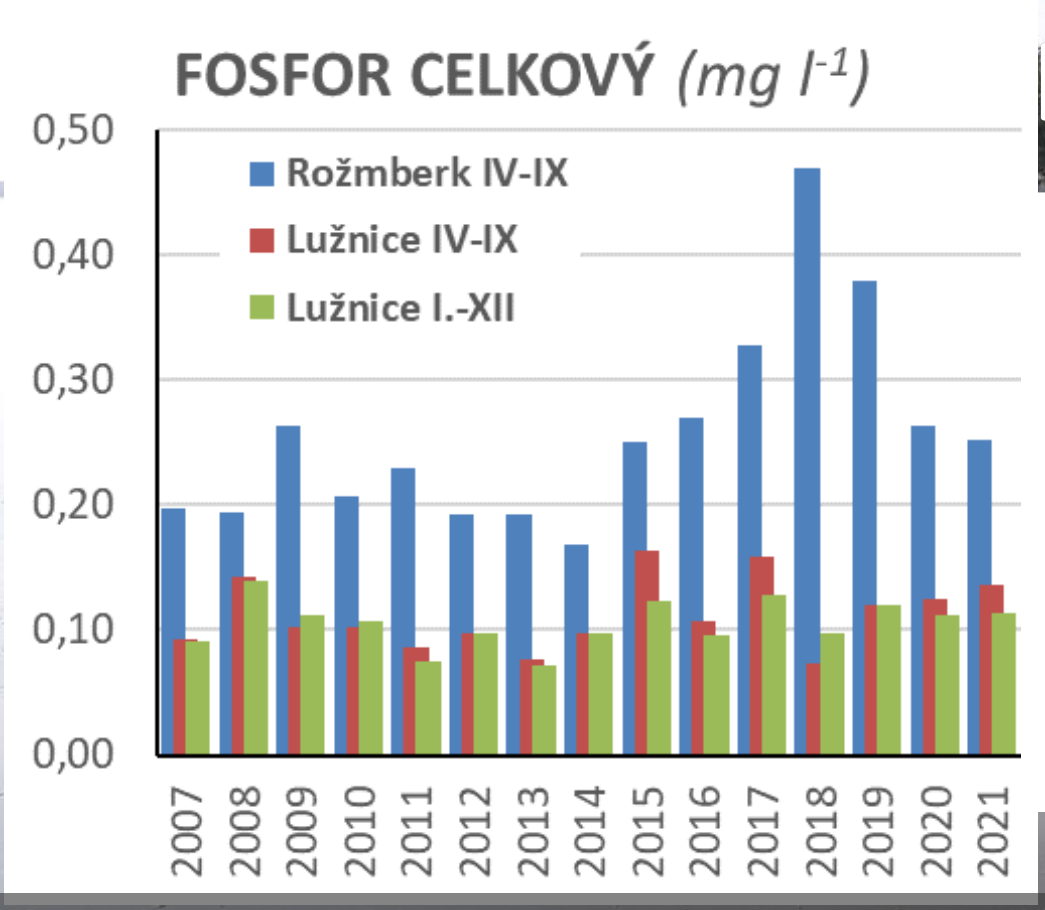

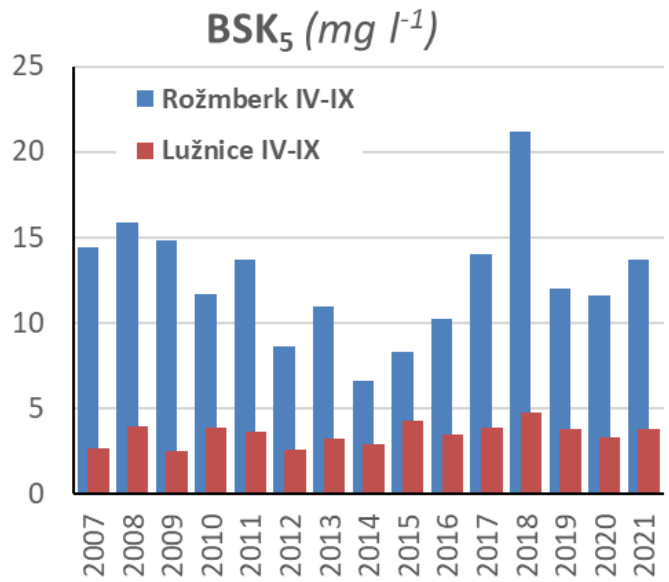

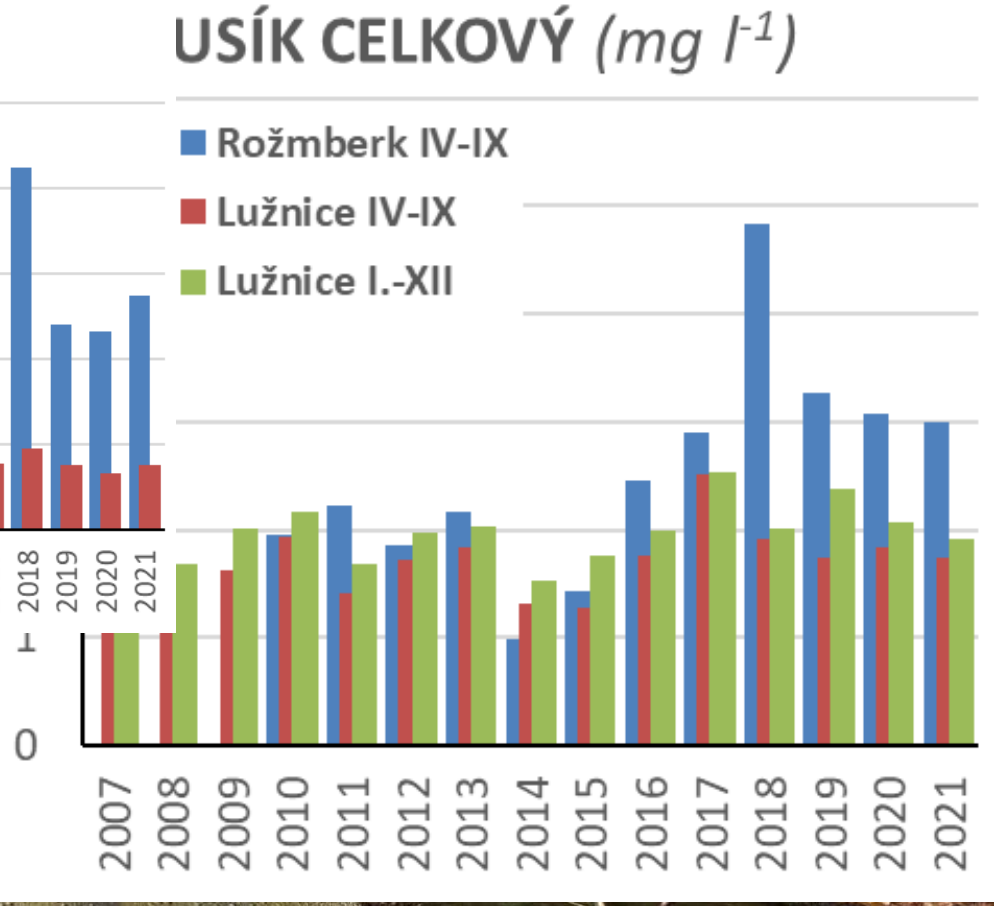

Nezlepšuje! Naopak v suchých létech, kdy přitékalo málo vody celkem čistou Lužnicí, zvýšil se vliv sedimentů a z nich se uvolnilo velké množství sloučenin fosforu. Tento P podpořil mohutný růst řas a sinic, které také nafixovaly i nějaký dusík ze vzduchu (a část N v podobě NH4-N se uvolnila i ze sedimentu

=> jasně je vidět, co dokáže rybniční bahno: P, který by bylo dobré využít na ZP, podporuje sinice a dále pokračuje směr Orlík

PRŮZKUM SEDIMENTŮ 2021

Cílem zjistit hloubkové poměry, objem vody a plochu, změřit hloubku sedimentů a jeho charakter + odebrat vzorky pro analýzu, odhadnout objem usazenin

PRŮZKUM SEDIMENTŮ 2021

Gravitační jádrový sběrač („corer“)

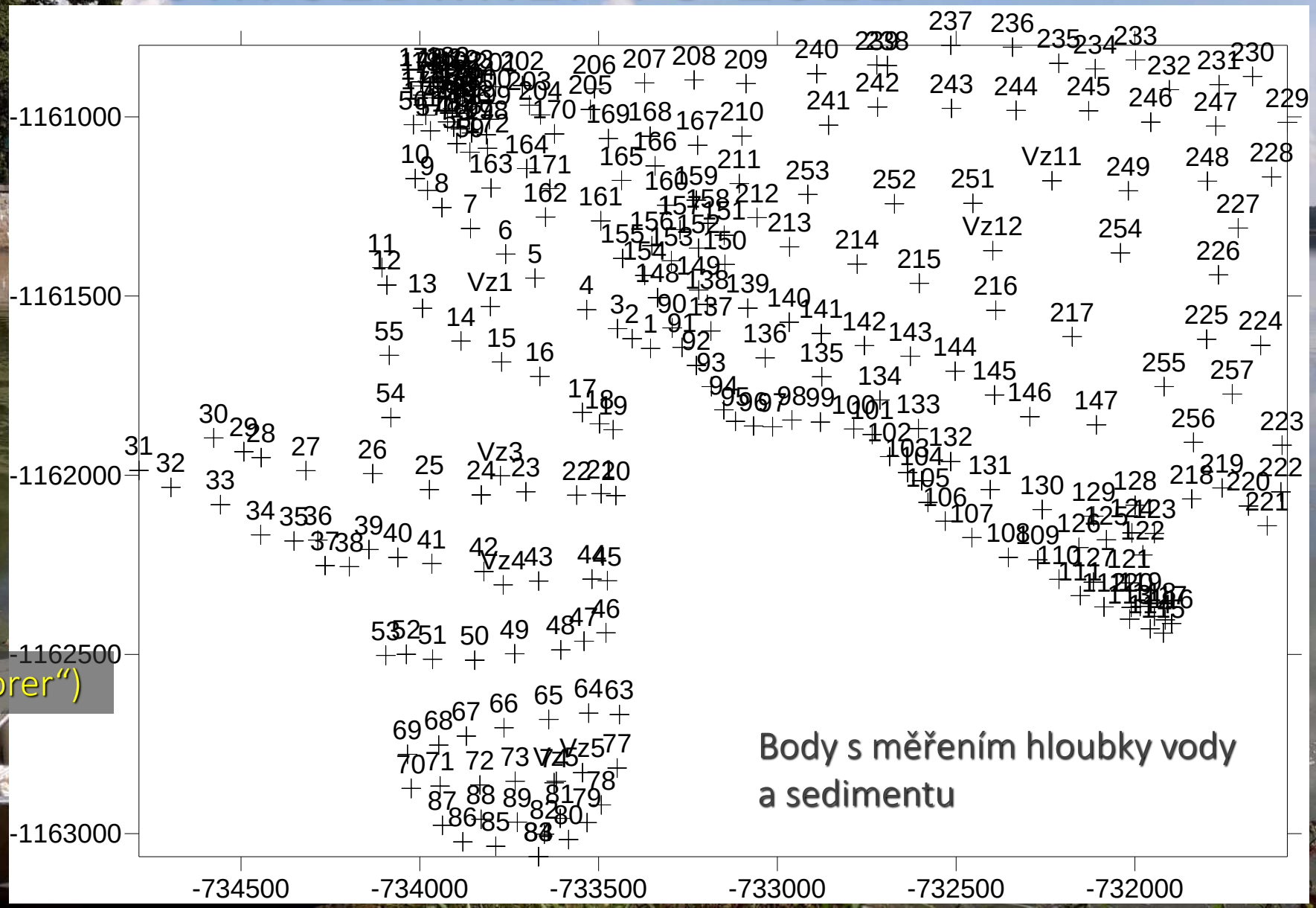

PRŮZKUM SEDIMENTŮ 2021

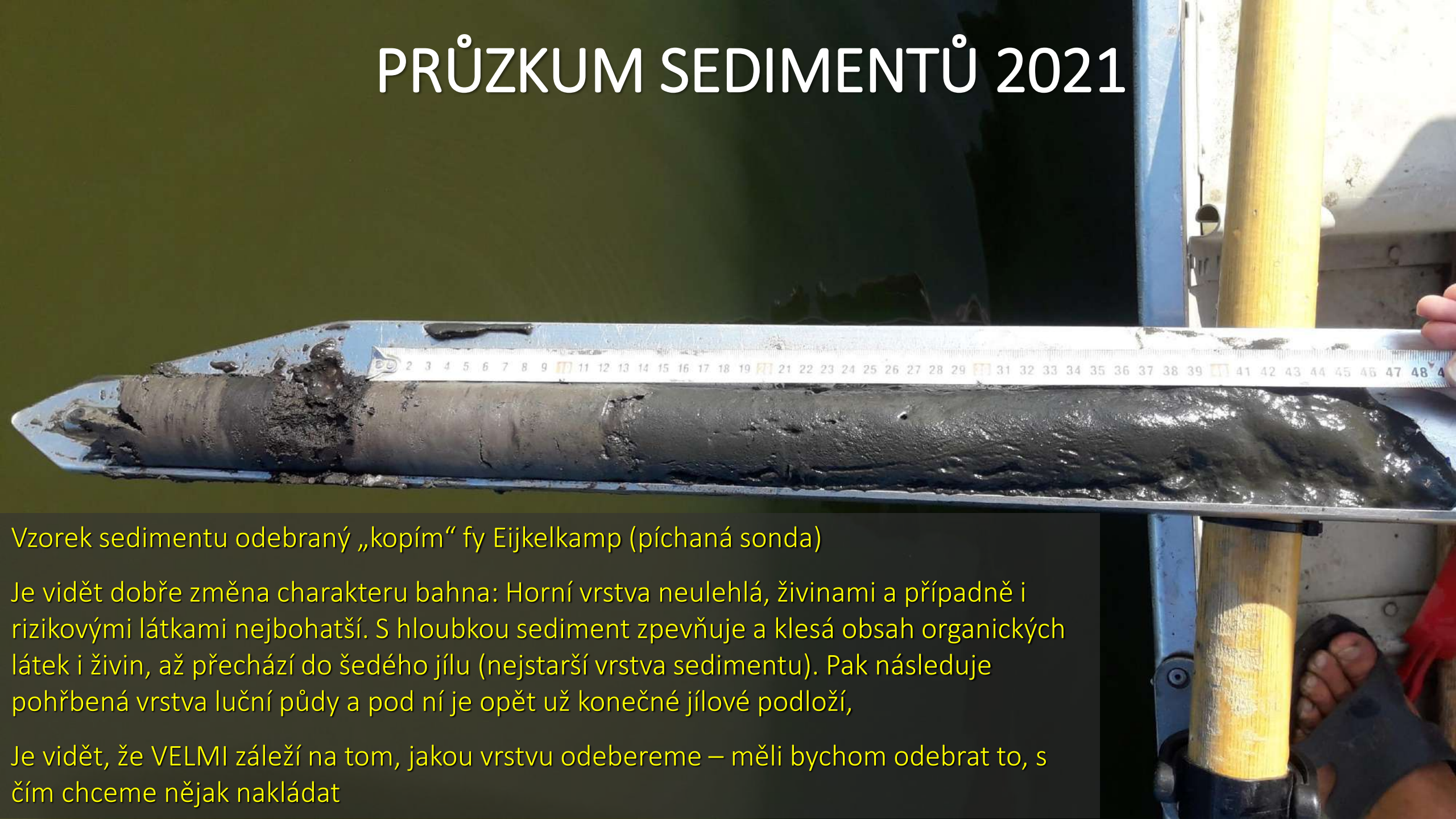

Vzorek sedimentu odebraný „kopím“ fy Eijkelkamp (píchaná sonda)

Je vidět dobře změna charakteru bahna: Horní vrstva neulehlá, živinami a případně i rizikovými látkami nejbohatší. S hloubkou sediment zpevňuje a klesá obsah organických látek i živin, až přechází do šedého jílu (nejstarší vrstva sedimentu). Pak následuje pohřbená vrstva luční půdy a pod ní je opět už konečné jílové podloží,

Je vidět, že VELMI záleží na tom, jakou vrstvu odebereme – měli bychom odebrat to, s čím chceme nějak nakládat

POMĚRY V SEDIMENTU JSOU I V RÁMCI JEDNOHO RYBNÍKA RŮZNÉ

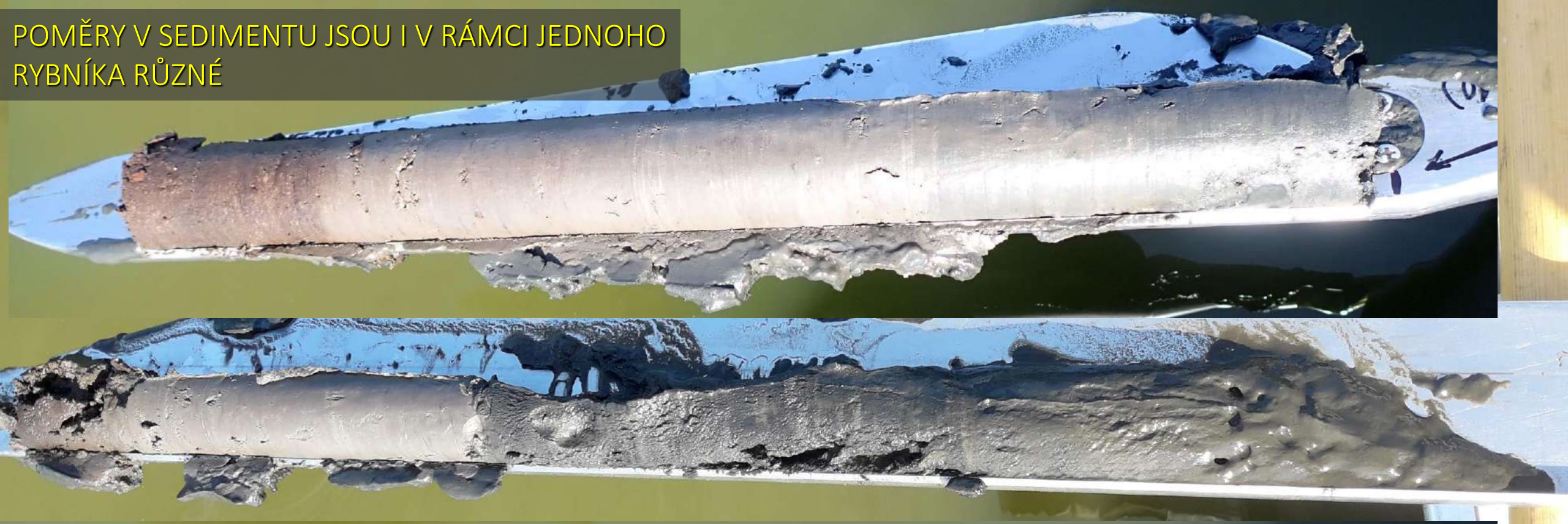

Hlubší vrstvy usazenin přecházejí do původních rašelin na podmáčených třeboňských lukách

BATYMETRICKÁ MAPA

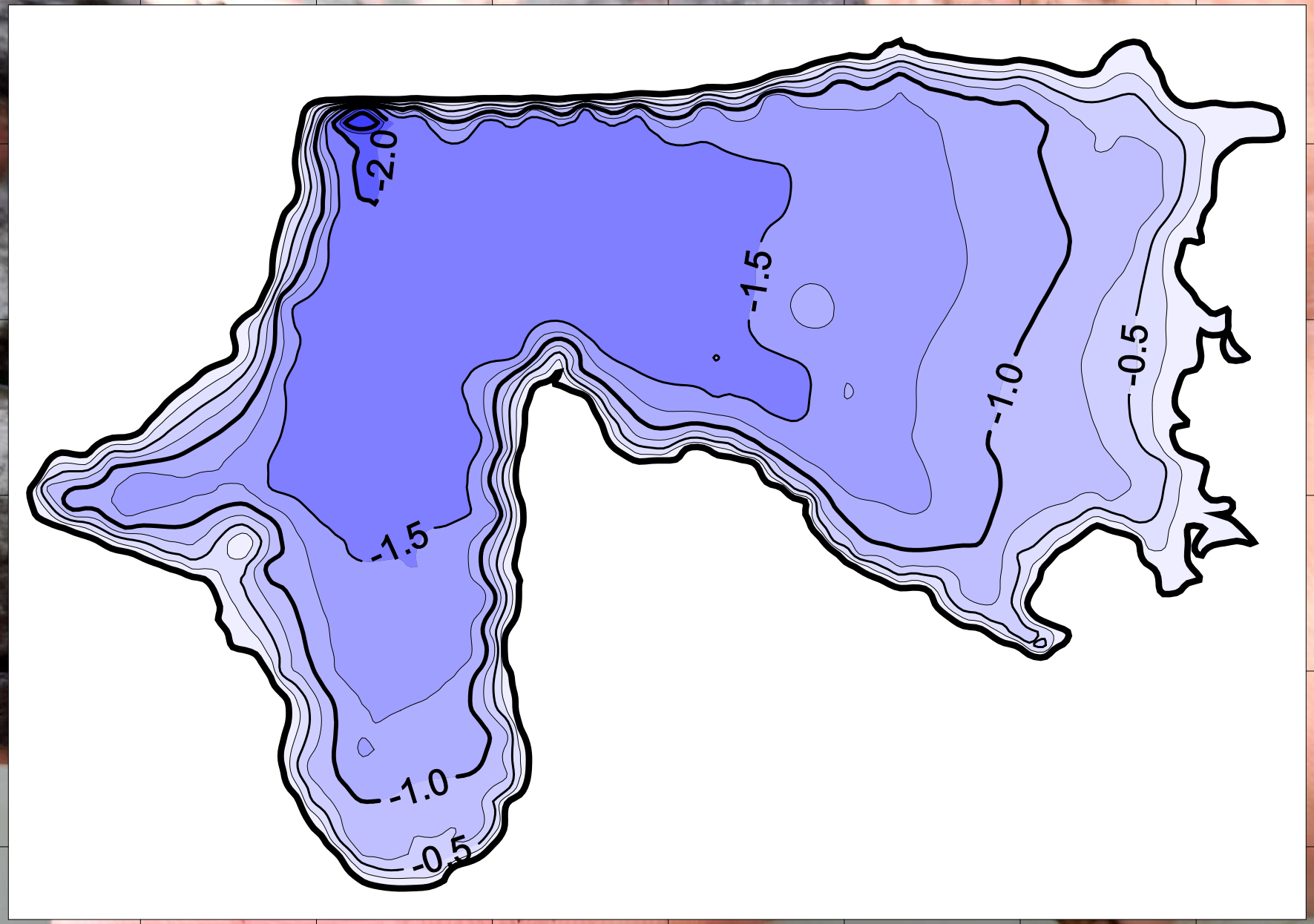

MOCNOSTI SEDIMENTU

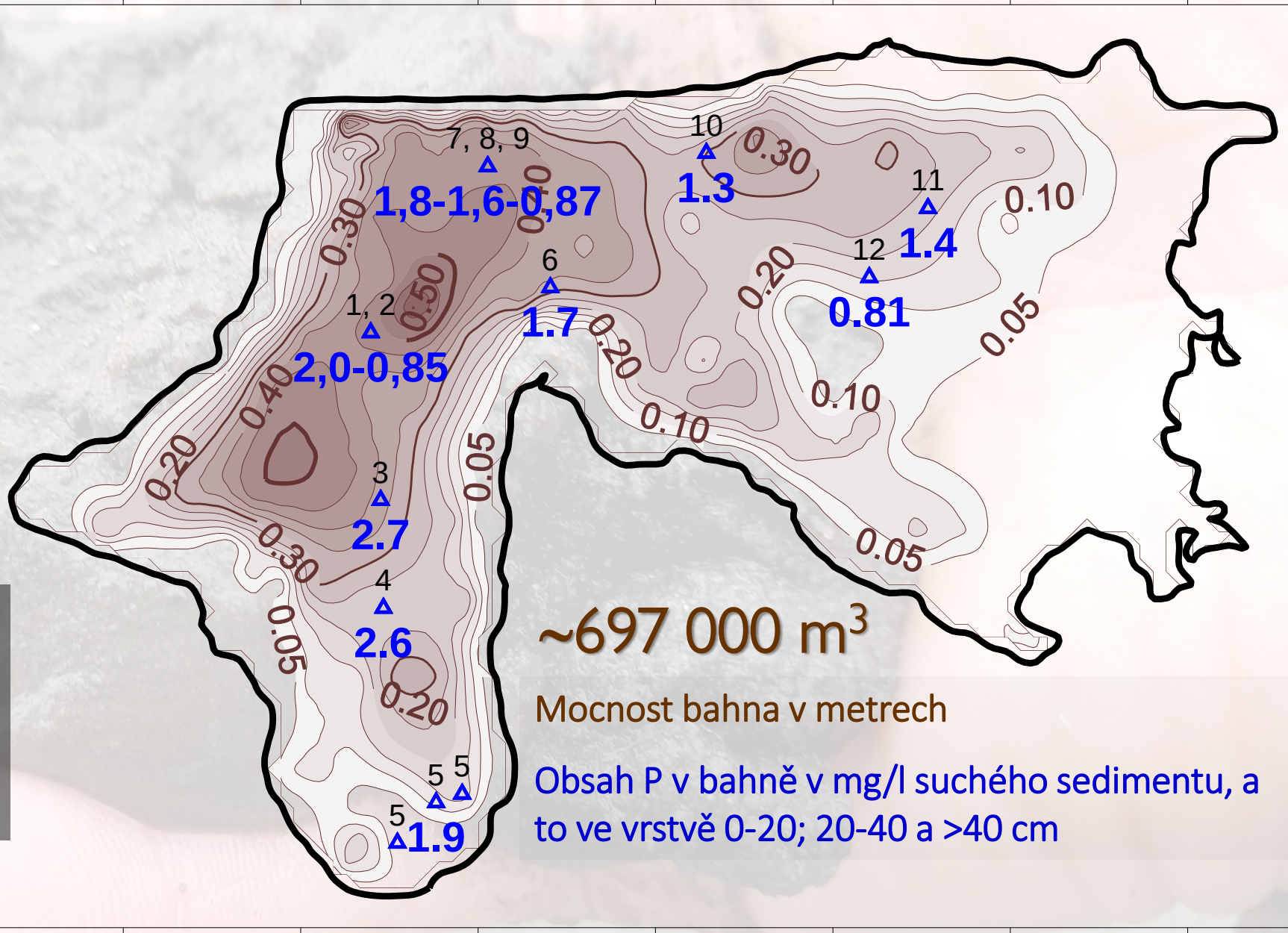

~697 000 m^3

Mocnost bahna v metrech

Obsah P v bahně v mg/l suchého sedimentu, a to ve vrstvě 0-20; 20-40 a >40 cm

Je vidět nízký obsah P a velké plochy písčitého dna u vtoku Lužnice a naopak největší vrstvy bahna bohatého fosforem v oblasti přítoku odpadních vod

KALKULACE MNOŽSTVÍ FOSFORU

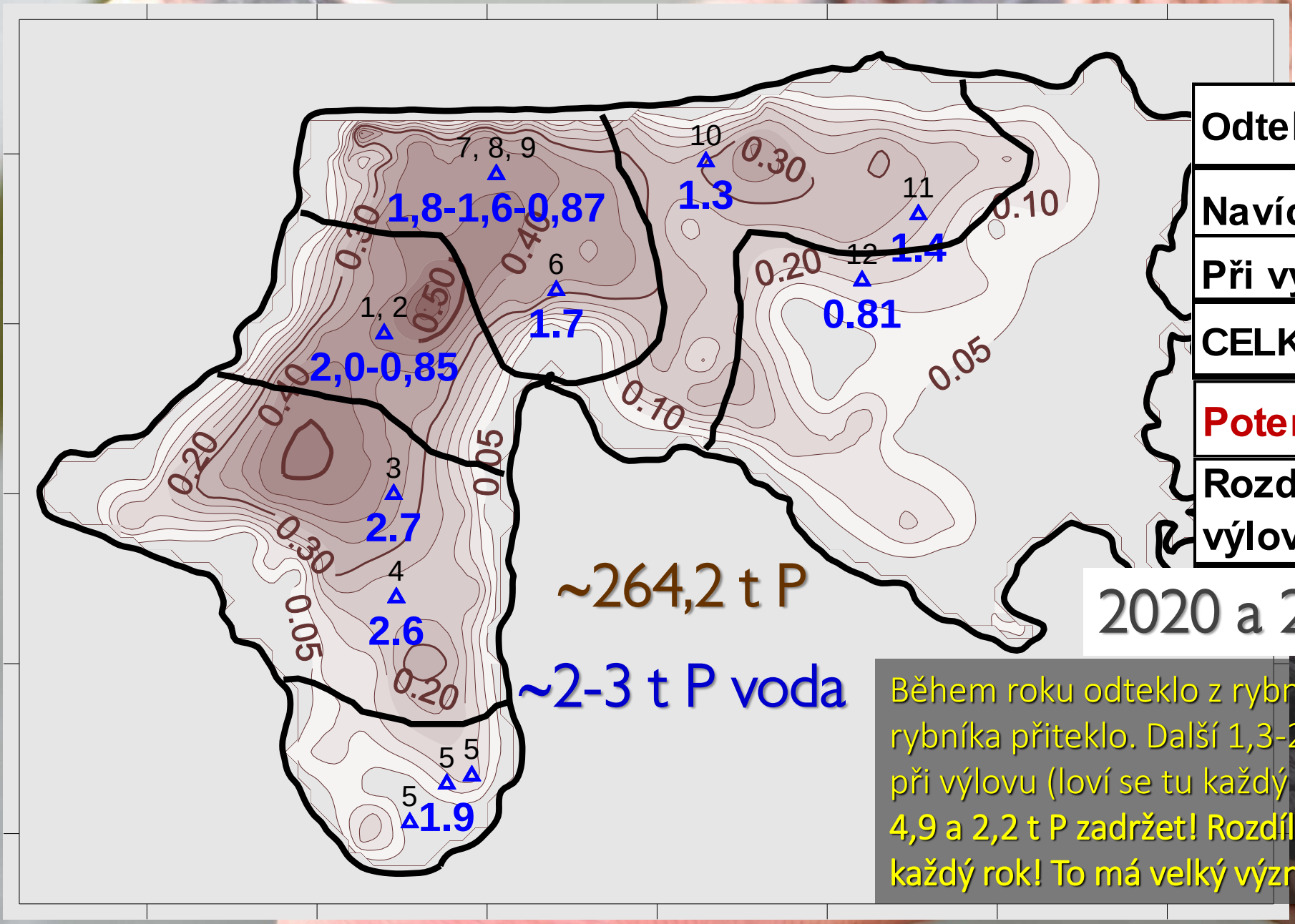

P bilance (*t*)

Odteklo	2013	2014
Navíc s vodou	2,26	4,5
Při výlovu	2,57	1,33
CELKEM	4,83	5,83
Potenciální R	4,9	2,2
Rozdíl bez výlovu	7,16	6,7

2020 a 21: rozdíl asi 11 tun P!

Během roku odteklo z rybníka o 2,26 a 4,5 t P víc, než do rybníka přiteklo. Další 1,3-2,6 t P uniklo se zvířeným bahnem při výlovu (loví se tu každý rok). **Jenže Rožmberk měl naopak 4,9 a 2,2 t P zadržet! Rozdíl je tedy celkem asi 8-11 tun P každý rok! To má velký význam i pro Orlík!**

Laguny na odvodnění sedimentu: 2x 2000 m^3

Rožmberk: Rybářství Třeboň, a.s. vybudovalo na svém pozemku ze své iniciativy dvě laguny. Sací bagr sem načerpá směs vody a bahna z prostoru loviště, na písčitém podkladu se směs rychle odvodní a sediment je připraven k dalšímu využití – aktuálně ho (rád) odebírá jeden větší zemědělec.
Pro welfare ryb při výlovu a k omezení úniku bahna

Čerstvě naplněná
laguna

Připraveno pro bagr
Povápnili na přání zemědělce – pověra o kyselosti bahna
pH tady je ale neutrální a Ca dostatek, takže šlo o „lepší pocit“ ☺

Kontrolní vzorky

ROŽMBERK ZÁVĚR

V bahně je spousta fosforu

=> hrozba pro jakost vody v Orlíku

=> příležitost pro využití (recyklace živin)

Jak podpořit rozumné nakládání se zachycenými živinami?

Dotovat výrazněji zvýšení těžby? Dotovat rozvezení po ZP? Jak moc? Ekonomická analýza…

ÚZKÁ HRDLA VYUŽÍVÁNÍ RYBNIČNÍCH USAZENIN

Legislativa:

Upravit přísné limity pro některé rizikové látky, zejména kovy a zejména tam, kde kromě půd v povodí nejsou jejich jiné zdroje. Aktuální nízké limity vyplývají i z metodiky vzorkování, kdy se vždy pojednává celý rybník, tedy i sedimenty neorganické, minerální.

Doba pokročila a důležité jsou dnes částečné, ale opakované těžby bahna, kterého je poměrně málo a je ho třeba někde blízko uplatnit. Jenže na jeden půdní blok (či díl) to jde jen 1x za 10 let, byť by to byla aplikace pouze na jeho část.

Parametry C10-C40, TOL, někde AOX je možné stanovit i v čistých oblastech kvůli bakteriálním procesům. Měly by být stanovovány pouze relevantní parametry pro daný typ lokality.

……

ÚZKÁ HRDLA VYUŽÍVÁNÍ RYBNIČNÍCH USAZENIN

PR + podpora + restrikce

Bahno je stále vnímáno negativně, dokonce i po zavedení zdvořilého termínu „sediment“ ☺

Zpoplatnit úniky bahna z rybníků (stejně se to nesmí ☺) a zároveň investovat do zachycovacích prvků a recyklačních technik (laguny, nádrže, přeron přes travní drn, sací bagr, odstranění části bahna pravidelně suchou cestou…)

Vývoj techniky rozvozu po pozemku (vhodné rozmetadlo?)

Rizikové kontaminanty

Jsou (a budou!) zásadním problémem: PAU, PFAS, kovy. Proto je nutné chránit bahno před kontaminací! A jsme zase u čištění odpadních vod, hospodaření s dešťovou vodou + odlehčované odpadní vody, u rizikových průmyslových výrob a jejich regulace a kontroly…

RYBNÍKY JSOU REGULÁTORY (NEJEN) ŽIVINOVÝCH TOKŮ

1. ŠPATNÁ FUNKCE

RYBNÍKY JSOU REGULÁTORY (NEJEN) ŽIVINOVÝCH TOKŮ

1. DOBRÁ FUNKCE

VIDÍTE TEN ROZDÍL ☺?

SHRNUTÍ

Rybník POTÍŽISTA

- V erozně postiženém povodí
- Příliš průtočný, často proplachovaný po srážkách
- Přetěžovaný odpadními vodami, včetně průplachů kanalizace za deště
- Příliš intenzivně obhospodařovaný = hnojený a krmený nad rámec RKK 2
- Při výlovu uniká spousta bahna, které by bylo možné využít jako zdroj živin
- Bez pobřežních porostů

SHRNUTÍ

Rybník POMOCNÍK

- V erozně stabilním povodí
- Málo průtočný, neproplachovaný po srážkách (může být s obtokem)
- Málo zatěžovaný odpadními vodami, včetně průplachů kanalizace za deště
- Přiměřeně intenzivně obhospodařovaný = NEhnojený a krmený do RKK 2
- Minimální únik bahna při výlovech, naopak jeho využití k recyklaci živin
- S prostorem i pro podporu biodiverzity (pobřežní porosty)

Rybník tedy není primárně ani spasitel ani nepřítel – záleží na okolnostech a našem hospodaření ☺

Děkuji za pozornost

Česká technologická platforma pro zemědělství

RYBNÍKY – co umí a k čemu jsou dobré

RNDr. Jindřich DURAS, Ph.D.

Děkuji za pozornost

Činnost České technologické platformy pro zemědělství je finančně podporována Ministerstvem zemědělství ČR